

IX / 7,27a

IGU INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

GRAVITACIJSKO ZALEDJE DIJAKOV SLOVENSKE GIMNAZIJE V
CELOVCU IN SPREMINJANJE SOCIALNE SESTAVE NJIHOVIH DRUŽIN

dr. Vladimir Klemenčič

Ljubljana, november 1983

UNIVERSITY OF Ljubljana

Faculty of Arts

Department of Geography

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

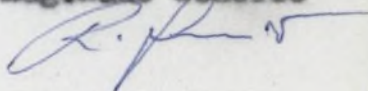
URP/RP: RAZISKOVANJE SLOVENSKEGA NARODNEGA VPRAŠANJA
Progranski sklop: SOCIALNOGEOGRAFSKA PROBLEMATIKA S SLOVENCMI
POSELJENIH NARODNOSTNO MEŠANIH REGIJ IN SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA

GRAVITACIJSKO ZALEDJJE DIJAKOV SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU
IN SPREMINJANJE SOCIALNE SESTAVE NJIHOVIH DRUŽIN

Naročnik: Raziskovalna skupnost Slovenije

Nosilec:
dr. Vladimír Klemenčič

Direktor:
mag. Rado Genorio

Ljubljana, november 1983

Nosilec naloge: dr. Vladimir Klemenčič

Avtor teksta: dr. Vladimir Klemenčič

Sodelavci: dr. Reginald Vosparnik
mag. Rado Genorio
Božena Antonič

Analitska obdelava: Božena Antonič

Avtorji kart: Jasmina Antonič
Ciril Vojvoda

UVOD

Osnovni namen pričujočega raziskovalnega dela je v ugotavljanju spreminjanja načina poselitve Slovencev na Koroškem. Ob tem pa tudi ugotavljanje prostorskega položaja slovenske skupnosti znotraj slovenskega etničnega ozemlja v Avstriji. Metodologija dela je zasnovana na anketiranju dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. V pričujoči raziskavi so uporabljeni rezultati anketiranja dijakov omenjene ustanove v šolskem letu 1982/1983.

Raziskovalno delo nam služi pri razvijanju teorije in metodologije proučevanja prostorsko - strukturnih vidikov slovenske manjšine v zamejstvu; rezultati raziskave pa tudi uporabnikom iz vrst manjšine same kot tudi ustreznim družbenim telesom v matični domovini.

Za sodelovanje se zahvaljujemo vodstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu kot tudi dijakom omenjene ustanove, ki so z izpolnjevanjem anketnih obrazcev omogočili, da smo prišli do ustreznih virov informacij.

REGIONALNO IN SOCIALNO POREKLO DIJAKOV ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU V ŠOLSLEM LETU 1982/1983

Regionalno in socialno poreklo dijakov slovenske gimnazije nam služi kot dober pokazateljenašina poselitve in socialnega razvoja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. S številom dijakov glede na ozemlje, kot ga je opredelil zakon o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945, glede na politične okraje, občine in posamezna naselja, zdiferencirano na centralna in ostala naselja lahko presojamo razporeditev Slovencev znotraj ozemlja dvojezičnega šolstva po večjih ali manjših enotah Zilje, Roža in Podjune ter delež Slovencev v procesih selitev iz manjših v večja naselja.

Za Zvezno gimnazijo za Slovence je značilno, da ima tako široko gravitacijsko območje krajev bivanja dijakov, da le-to s svojimi 170 kraji skoraj v celoti pokriva območje, ki je bilo po zakonu iz leta 1945 označeno kot ozemlje dvojezičnega šolstva. V toku 26 let obstoja se je gravitacijsko območje krajev stalnega bivališča dijakov izoblikovalo na prostoru med Karavankami in Karnskimi Alpami na jugu ter Zilskimi Alpami, Dobračem, Osojskimi Turami, vzhodnim delom Vrbskega jezera, Štalensko gore in Svinjsko planino na severu, na vsem ozemlju Podjune, Roža in Hilje med Libleličami na vzhodu in Šmohorjem na zahodu. Na zgoraj opisanem ozemlju prevladujejo najhni kraji, zato obiskuje Zvezno gimnazijo za Slovence večinoma manj kot 5 dijakov iz enega naselja. Primerjava podatkov prejšnjih let še zlasti prvih let obstoja gimnazije s podatki za šolsko leto 1982/1983 vendarle kaže tudi tendenco po koncentraciji dijakov v centralnih krajih nižje stopnje in v Celovcu.

S podatki o kraju bivanja dijakov, v času šolanja oziroma načinih prihajanja v šolo lahko ugotovljamo pogoje in možnosti pošiljanja otrok slovenskih staršev v to edino srednješolsko ustanovo s slovenskim učnim jezikom na avstrijskem Koroškem. Socialna sestava gospodinjstev glede na poklic staršev dijakov, dvojni poklic staršev v povezanosti s kmetijstvom ter zaposlenost matere oziroma očeta, nam razkriva stopnjo oziroma probleme urbaniziranosti Slovencev

na Koroškem. Pogoji in možnosti za šolanje otrok različnih socialnih skupin staršev: kmetov, delavcev, obrtnikov, kvalificiranih delavcev, uradnikov, izobražencev, rentnikov in upokojenecov so bistveno različni, kakor tudi pogoji šolanja skupin dijakov, ki imajo zaposlena oba starša, odnosno jih preživljajo samohranilke ali pa so brez staršev.

Vse več slovenskih otrok se na Koroškem šola tudi v meščanskih šolah ter na drugih gimnazijah v Šmohorju, Beljaku, na Plešivcu, še zlasti pa v Velikovcu, pa tudi v drugih strokovnih šolah z nemškim učnim jezikom. Posebno veliko se jih šola na srednji ekonomski šoli v Velikovcu. Zato bi mogli dobiti še popolnejšo podobo o socialnem položaju koroških Slovencev, če bi razpolagali tudi o regionalnem in socialnem poreklu staršev slovenskih dijakov teh šol.

Tabela št.1: Število dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu po političnih okrajih v šolskem letu 1982/1983

mestna občina Celovec	43
mestna občina Beljak	1
politični okraj Celovec dežela	134
politični okraj Beljak dežela	93
politični okraj Velikovec	230
politični okraj Šmohor	3
izven dvojezičnega ozemlja Koroške izh drugih delov Avstrije	6
S k u p a j	510

V primerjavi s prejšnjimi leti se število vpisanih na Zvezno gimnazijo za Slovence ni bistveno spremenilo. To število v zadnjih letih vedno presega 500. Tudi v šolskem letu 1982/1983 so bili vpisani dijaki slovenskih staršev iz vseh političnih okrajev ozemlja dvojezičnega šolstva Koroške.

Dijaki gimnazije izhajajo iz 170 krajev tega ozemlja in iz 4 avstrijskih krajev izven tega ozemlja; to je iz Radentheina in Spittala na zgornjem Koroškem ter Knittelfelda na Štajerskem po en dijak; trije pa so iz Dunaja. Iz političnega okraja Šmohor so pošiljali otroke iz enega kraja, iz političnega okraja Beljak iz 40 krajev, iz političnega okraja Celovec-dežela iz 49 krajev, iz političnega okraja Velikovec pa iz 77 krajev. Pregled po posameznih občinah kaže, da so pošiljali starši otroke na Zvezno gimnazijo za Slovence iz velike večine občin ozemlja dvojezičnega šolstva (glej karto 1). Več kot 10 dijakov so pošiljali iz političnega okraja Beljak dežela, občina Bekštanj, 28 dijakov iz 12 krajev, občina Šentjakob 34 dijakov iz 11 krajev, občina Vrba 10 dijakov iz 5 krajev. Ostale občine političnega okraja Beljak dežela, to je Podklošter, Straja vas in Rožek pa so imele v šolskem letu 1982/1983 vpisanih skupno 19 dijakov iz 11 krajev. Iz političnega okraja Celovec dežela so pošiljale občina Bilčeva 29 dijakov iz 7 krajev, Kotmara vas 18 iz 8 krajev, občina Bistrica v Rožu 16 iz 6 krajev, občina Borovlje 18 iz 5 krajev, občina Sele 27 dijakov iz 5 krajev, občina Žravec pa 16 dijakov iz 7 krajev. Občine Hodiše, Štalenska gora, Žihpolje in Škofiče pa so pošiljale v gimnazijo 10 dijakov iz 7 krajev. Iz političnega okraja Velikovec je prihajalo več kot 10 dijakov iz večine občin, največ pa iz občine Pliberk 76 in 20 krajev in Železna Kapla 44 iz 9 krajev. S sorazmerno velikim številom dijakov so zastopane tudi občine Dobrla vas z 20 iz 8 krajev, Globasnica z 22 iz 5 krajev, Škocjan z 29 iz 12 krajev, Velikovec s 14 iz 5 krajev ter Žitara vas z 9 dijaki iz 8 krajev. Občina Ruda je zastopana s 6 dijaki iz 2 krajev, Galicija s 5 iz 4 krajev, Grebinj z enim ter Suha s 4 dijaki iz dveh krajev.

Največ, to je 43 dijakov ima stalno bivališče v Celovcu. Na drugem mestu z 21 dijaki je Šaihel, na tretjem s 14 dijaki pa se nahaja predmestno naselje Pliberka Konča vas. Iz Obirskega prihaja 13 dijakov, iz Globasnice in Borovelj po 10, iz Ledenic 9, iz Bilčevca, Velinje vasi in Šentjanža pa po 8. Sorazmerno veliko

Število dijakov pa dajejo tudi majhni kraji kot npr. Sele-Fara 7, Zgornji Kot 9 in Šentprimož 8 dijakov.

Tabela št.2: Dijaki Zvezne gimnazije za Slovence po razredih glede na politični okraj stalnega bivališča

P o l i t i č n i o k r a j								
raz- red	Celovec mesto	Beljak mesto	Celovec dežela	Beljak dežela	Veli- kovec	Šmohor	Ostali	Skupaj
1	12	-	26	10	26	-	-	74
2	3	-	23	2	32	1	-	70
3	6	1	17	15	33	-	1	73
4	4	-	15	9	28	1	1	58
5	6	-	19	11	31	-	-	67
6	4	-	8	15	35	-	2	64
7	3	-	17	17	16	1	1	55
8	5	-	9	5	29	-	1	49
Skup.	43	1	130	93	230	3	6	510

Ustaljenost gravitacijskega zaledja krajev, ki dajejo dijake slovenski gimnaziji se kaže tudi po deležih števila dijakov po posameznih razredih glede na politične okraje in mesto Celovec. Največ dijakov, preko 45% izhaja iz političnega okraja Velikovec, skoraj 26% iz političnega okraja Celovec dežela, dobrih 18% pa iz političnega okraja Beljak dežela, pomembno mesto s skoraj 9% ima Celovec mesto. Veliko več dijakov kot iz drugih političnih okrajev izhaja iz političnega okraja Velikovec, iz katerega izhaja največ dijakov od drugega do šestega razreda in v osmem razredu. V prvem razredu je število dijakov iz političnega okraja Velikovec in Celovec dežela izenačeno, v sedmem razredu pa se število dijakov iz političnega okraja Velikovec izenačuje s političnima okrajema Beljak dežela in Celovec dežela. Nadpovprečno ugodno je tudi razmerje med dijaki moškega in ženskega spola,

kar ni slučaj v gimnazijah nasploh, zlasti pa ne na Koroškem, kjer dijaki moškega spola lahko v večji meri obiskujejo strokovne šole. Ker slovenskih strokovnih šol skoraj ni, tehničnih pa sploh ni, je bilo leta 1982/1983 med vpisanimi več kot polovica dijakov moškega spola. Delež teh znaša pri dijakih iz političnega okraja Velikovec kar 60%, iz političnega okraja Celovec dežela in Beljak dežela skoraj ena polovica, med dijaki iz mesta Celovec pa jih je 42% moškega spola.

Dijake v vseh razredih imajo iz političnega okraja Beljak dežela občini Bekštanj in Šentjakob, iz političnega okraja Celovec dežela občine Bilčovs, Borovlje in Sela, iz političnega okraja Velikovec pa Škocijan, Globasnica, Pliberk in Železna Kapla.

Tako široka razprostranjenost gravitacijskega zaledja krajev, ki dajejo dijake slovenski gimnaziji, pa tudi neugodna prometna lega slabše prometno povezanih hribovskih naselij se zrcali v razmerju med številom dijakov, ki stanuje in se šola v Celovcu, se vozi ali pa mora v času šolanja prebivati v dijaških domovih. Od vseh 510 vpisanih dijakov je le 42 ali 8% takih, ki s starši prebivajo v Celovcu; 204 ali 30%, ki se na večje ali manjše razdalje dnevno vozijo v šolo z vlaki ali avtobusi, kar 265 ali 62% pa jih prebiva v času šolanja v Celovcu, od teh 259 v dijaških domovih, 6 pa privatno. Iz krajev občin v okolici Celovca, ali iz krajev občin, ki leže bliže železniškim in avtobusnim povezavam se dijaki dnevno vozijo v šolo. Tako se vozijo prav vsi iz krajev političnega okraja Celovec dežela, iz občin Hodiše, Kotmara vas, Bilčovs in Štalenska gora; na drugi strani pa stanuje v Celovcu po več kot 75% dijakov iz občine Sela, v političnem okraju Celovec dežela (92,6%), ter občin Beljak dežela, Straja vas in Podklošter 100%, Bekštanj 97%, iz občin Rožel iz Šentjakoba pa dobre tri četrtine. Dobre prometne zveze iz krajev občin Vrba in Vernberk pa omogočajo večini dijakov dnevno vožnjo v šolo. Iz političnega okraja Velikovec stanuje velika večina (83,3%) v domovih, dnevno pa se zaradi boljših prometnih zvez lahko vozijo dijaki iz

krajev občine Pliberk od koder se vozi 79% dijakov dnevno v Šolo, iz krajev občin Dobrla vas, Galicija, Suha in Velikovec pa stanuje v domovih od 50-60% dijakov. Velika večina, okrog 90% pa morajo zaradi odročne prometne lege stanovati v Celovcu, tudi dijaki iz občin Železna Kapla, Žitara vas, Globasnica in Škocijan.

Tabela št.3: Dijaki Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu po kraju bivanja v času šolanja in po načinu prihajanja v Šolo

politični okraj	Način bivanja				Skupaj
	stanuje pri starš.v Celovcu	stan.v dij.domu	pri- vatno	se dnevno vozi	
Celovec mesto	42	1	-	-	43
Beljak mesto	-	1	-	-	1
Celovec dežela	-	40	2	92	134
Beljak dežela	-	71	-	22	93
Velikovec	-	138	4	88	230
izven dvojezič- nega ozemlja	-	5	-	1	6
S k u p a j	42	259	6	204	510

Prav gotovo sodi poklicna sestava staršev, ki pošiljajo svoje otroke na šolanje v Zvezno gimnazije za Slovence v Celovec na med učinke 26-letnega obstoja gimnazije. Izraža pa tudi stopnjo socialno-ekonomske razvitosti Slovencev na Koroškem, ki v dinamični preobrazbi iz agrarne v urbanizirano, kljub doseženi stopnji urbaniziranosti, hkrati izraža zastajanje slovenskega prebivalstva za socialnim razvojem nemško govorečega prebivalstva. Delež dijakov kmečkih staršev, ki dosega 18% je še vedno 2 krat večji od deleža kmeškega prebivalstva na Koroškem. V primerjavi s preteklim obdobjem moremo ugotoviti, da se je pri starših slovenskih dijakov število poklicev močno povečalo. Napredovalo je skupno

število samostojnih obrtnikov, trgovcev in gostilničarjev, uslužbencev, strokovnih delavcev in izobražencev, veča pa se tudi delež upokoјencev in rentnikov.

Najštevilnejši so otroci delavcev, katerih je 161 ali 31,6%, na drugem mestu je 95 otrok (ali 18,6%), uslužbencev osiroma strokovnih delavcev, 95 otrok ali 18,2% pa izhaja iz kmečkih gospodinjstev. Otrok izobražencev je 64 ali 12,5%, otrok obrtnikov, trgovcev in gostilničarjev pa je 58 ali 11,4%, otrok rentnikov in upokoјencev pa je 38 ali 7,5%.

Najbolj se je znižal delež kmečkih otrok v političnem okraju Celovec dežela na 15,7%; v tradicionalno agrarnem območju političnega okraja Velikovec pa se je delež znižal na 19,6%. Sorazmerno visok je delež otrok kmečkih staršev iz političnega okraja Beljak in znaša 28%. Delež otrok delavcev je s 40% nadpovprečno visok v političnem okraju Celovec dežela. Iz političnega okraja Velikovec pa je ena tretjina otrok delavcev enaka povprečju vseh otrok delavcev v gimnaziji. Delež otrok uslužbencev in strokovnih delavcev se med posameznimi političnimi okraji bistveno ne razlikuje, večji je le pri starših dijakov iz Celovca-mesto. Delež otrok izobražencev močno presega s 46,5% celotno povprečje v Celovcu - mesto. Politična okraja Celovec dežela in Beljak dežela pa imata delež otrok izobražencev, ki je nekoliko nižji od povprečja, najnižji odstotek otrok izobražencev pa je iz političnega okraja Velikovec.

Kot že rečeno pripadajo dijaki Zvezne gimnazije za Slovence večinoma še vedno družinam iz nižjih socialnih skupin, čeprav se kažejo tendence sorazmernega dviga socialne strukture družin, ki pošiljajo dijake v Zvezno gimnazijo za Slovence. Dijaki, ki izhajajo iz nižjih socialnih skupin (kmetov, delavcev upokoјencev in rentnikov) je od 510 57%. Otrok iz premožnejših družin (obrnikov, trgovcev, gostilničarjev, uslužbencev, strokovnih delavcev in izobražencev) pa je 43%.

Tabela št. 4: Poklicna sestava staršev dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu

politični okraj	kmet	delavec	obrtnik trgovec rostitlihar	upokoje- nec, rentnik	uslužbenec strokovni delavec	Izobra- ženee	ostali, brez staršev	Skupaj
Celovec mesto	-	5	3	1	14	20	-	43
Beljak mesto	-	1	-	-	-	-	-	1
Šmohor	-	-	-	-	-	5	-	5
Celovec dežela	21	54	12	8	24	14	1	134
Beljak dežela	26	23	16	4	15	9	-	93
Velikovec	45	77	27	25	38	18	-	230
Isven dvojezič- nega ozemlja	-	2	-	-	4	-	-	6
S k u p a j	93	161	58	38	95	64	1	510

Z urbanizacijo slovenskega prebivalstva se vse bolj večja tudi število teh družin, ki preko dneva svojim otrokom ne morejo posvečati posebne pozornosti. To prav gotovo vpliva na jezikovno vzgojo in utrjevanje slovenskega jezika ter kulture pri vse večjem številu slovenskih otrok. Med dijaki Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu je bilo v šolskem letu 1982/1983 kar 104 ali 20,4% takšnih, ki imajo zaposlena oba starša, 36 ali 7,1% je bilo dijakov samohranilk, 39 ali 7,6% pa dijakov iz polkmetovskih družin. V Celovcu je med dijaki, ki imajo zaposlena oba starša 51%, dijakov samohranilk pa je bilo 9,3%. Iz političnega okraja Celovec dežela je bilo takšnih dijakov, ki pripadajo družinam, kjer sta oba starša zaposlena 13,4%, otrok samohranilk je bilo 2,2%, otrok polkmetov pa 6,7%. Iz političnega okraja Beljak dežela je takih dijakov, ki imajo oba starša zaposlena 19%, 5% je dijakov samohranilk, 3% pa je polkmetov. Iz političnega okraja Velikovec je dijakov, ki imajo oba starša zaposlena 20%, po 4% pa je dijakov samohranilk in polkmetov.

Statistični podatki o regionalnem in socialnem poreklu dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu nam kažejo, da slovensko prebivalstvo na Koroškem vztraja pri sklenjeni poselitvi na celotnem ozemlju dvojezičnega šolstva iz leta 1945. Slovenski otroci in njihovi starši morajo ob šolanju premagovati mnogo več težav kot nemško govoreči dijaki in njihovi starši. Dijaki so bodisi prikrajšani za to, ker morajo stanovati v dijaških domovih ali pa izgubljajo čas za dnevno potovanje v šolo. Socialno prestrukturiranje iz agrarne v urbano strukturo in iz ene v drugo urbano strukturo pa na poseben način prizadene koroške Slovence. Vse več je družin, ki imajo preko dneva, ko je dijak najbolj potreben vzgoje, oba starša zaposlena in zato tej ne morejo posvetiti dovolj pozornosti za narodnostno vzgojo svojih otrok.

PROBLEMI ENOTNEGA SLOVENSKEGA KULTURNEGA PROSTORA

Slovenski kulturni prostor predstavlja celotno slovensko etnično ozemlje, znotraj SR Slovenije in obmejna območja ob italjansko-jugoslovanski, avstrijsko-jugoslovanski in madžarsko-jugoslovanski meji ob ozemlju SR Slovenije. Funkcioniranje enotnosti tega prostora je pogojeno z neoviranim obojestranskim pretakanjem kulturnih in gospodarskih tokov ter osebnega prometa preko meje v obeh smereh. Pojem enotnega kulturnega prostora je med seboj povezan, sosedvna enota, ki je sestavljena iz dveh komponent, to je kulture in gospodarstva, oboje pa deluje v določenem prostoru v sicer različnih družbeno-političnih pogojih, različni stopnji gospodarskega razvoja, v različnih socialnih procesih in v različni doseženi stopnji socialnega razvoja pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti in razlik v doseženi stopnji socialnega razvoja med pripadniki slovenske manjšine in pripadniki večinskih narodov na obmejnih območjih sosednjih držav. Pri razvijanju in uveljavljanju koncepta enotnega kulturnega prostora so bili doseženi vidni rezultati, ki niso izraženi samo z izboljševanjem položaja slovenskih narodnostnih manjšin, temveč se odražajo tudi v potrjevanju funkcije slovenskih manjšin v celotnem procesu družbene preobrazbe njihovega poselitvenega prostora, kot tudi v pozitivnih učinkih za prebivalstvo ožjega obmejnega območja, prebivalstvo celotne Slovenije in prebivalstvo celotne Jugoslavije. Pozitivni učinki pa se kažejo tudi v širšem avstrijskem in italjanskem prostoru. To je hkrati tudi obdobje hitrega socialnega razvoja območij na obeh straneh jugoslovansko-italjanske, avstrijsko-jugoslovanske in madžarsko-jugoslovanske meje.

Slovenska manjšina v Italiji in Avstriji je v obeh območjih temu razvoju sledila, vendar pa njen socialni razvoj in položaj ni enak socialnemu razvoju in položaju večinskih narodov v sosednjih državah.

Ob odprti meji se je izoblikoval nov tip prostora, tip obmejne regije, ki se je v kratkem času preoblikoval tudi spričo učinkovanja politike odprte meje iz agrarnih in zaostalih urbanih v razvitejša urbanizirana območja. K temu je prispevala široka aktivnost številnih družbenih subjektov, ki so daleč preseгла okvire ožjega pojmovanja kulture, saj so se ustvarile zveze med socialistično republiko in zamejsko Slovenije tako, da je bilo komaj čutiti mejo. Prav k povezovanju na področju različnih zvrsti kulture, izobraževanja, znanosti in gospodarstva, kar je bilo zastavljeno po dobro izoblikovanem konceptu SZDL gre pripisati, da je Slovencem v zamejstvu, zlasti v Italiji in Avstriji uspelo ob njihovem sorazmerno hitrem preoblikovanju iz strukture agrarne v strukturo pretežno urbane družbe zadržati svoje narodnostno identiteto. To je mnoge narodnostne manjšine v Evropi vodilo v asimilacijo. Še več, slovenski narodnostni manjšini je uspelo izoblikovati izobrazbeno in poklicno strukturo, ki omogoča, da lahko kot subjekt vpliva na izboljšanje odnosov do večinskih narodov in na izboljšanje sosedskih meddržavnih odnosov. Napačno pa bi bilo trditi, da Slovenci v zamejstvu kljub vsem naporom države matičnega naroda Jugoslavije, Slovenije niso več izpostavljeni nevarnosti asimilacije, saj se ta še naprej odvija, vendar prostorsko različno intenzivno. V Italiji je skoraj na vseh območjih avtohtone poselitve slovenske manjšine deagrarizacija že zaključena, na Tržaškem in Goriškem pa se je struktura urbane družbe, gospodarskih in negospodarskih dejavnosti organizirano uveljavila, zlasti na področju izobraževanja, gospodarstva, pa tudi v političnem življenju. V boju za obstoj in napredek pa moremo v Beneški Sloveniji, Režiji in Kanalski dolini prav na podlagi koncepcije uveljavljanja enotnegaslovenskega kulturnega prostora slediti novim tokovom, ki prispevajo k utrjevanju slovenskega jezika in kulture pa tudi gospodarskih osnov za njihov obstoj.

Na Koroškem so koroški Slovenci pri oblikovanju strukture urbane družbe sicer še v zaostanku za Slovenci v Italiji in za svojimi nemško govorečimi sodeželani, vendar pa jim je uspelo v sorazmerno kratkem času izoblikovati tako strukturo, ki jim zagotavlja vlogo subjekta v celotnem družbenem življenju Koroške. Vse bolj se uveljavljajo v borbi za izboljšanje položaja na področju izobraževanja, kulture in gospodarstva. Za slovensko manjšino v Italiji in Avstriji je značilno tudi izboljšanje strukture prebivalstva po izobrazbi, zelo naglo narašča število pripadnikov manjšine, ki imajo popolno srednjo pa tudi visokošolsko izobrazbo. Čeprav počasi, pa vendarle vztrajno narašča število zaposlenih na univerzah in njihovih lastnih raziskovalnih institucijah. Slovenci v Italiji pa so še posebej učinkoviti pri uvažanju mladih v raziskovalno delo v okviru mladinskih raziskovalnih taborov. Tako organizirani zamejski Slovenci na področju raziskovalnega dela skupno z institucijami v matični domovini in institucijami večinskih narodov uspešno posegajo v svojim raziskovalnim delom ne le v probleme, ki zanimajo zgolj manjšino samo, temveč tudi v probleme širše družbenoekonomske narave, kar jim zagotavlja funkcijo posrednika med sosednjimi narodi, kot integralnega dela celotne družbe na njihovem poselitvenem ali širšem prostoru.

Na uveljavljanju širokih načel enotnega kulturnega prostora je slonela koncepcija politike odprtosti Jugoslavije, na tem pa tudi odprtost jugoslovanskih meja. Na podlagi tega pa se je posrečilo omiliti učinke pomanjkljive zaščite manjšinske zakonodaje v sosednjih državah. Ob tem moramo poudariti tudi, da je manjšina ob takšni jugoslovanski politiki pričela igrati vlogo posrednika na kulturnem, gospodarskem, političnem in informacijskem področju. To so začeli spoznavati tudi večinski narodi sosednjih držav. Vse te mednarodno že priznane pridobitve, ki jih je prinesla politika odprte meje in politika enotnega kulturnega prostora brez vsake primesi iredentizma in nacionalizma pa so seveda ogrožene.

Ne moremo trditi, da bi bil oviran tisti, ki želi sodelovati z zamejskimi Slovenci na kakršnekoli področju, vendar pa so to le že bolj ali manj utečene formalne oblike sodelovanja, Ogroženo je stalno uveljavljanje novih oblik in vsebine sodelovanja, prekinjeni pa so številni medčloveški stiki, ki so tvorili kvantitativno in kvalitativno zasnovo formalnemu povezovanju med matičnim narodom in manjšinami. Prav to pa ogroža nadaljne možnosti oblikovanja in utrjevanja strukture urbane družbe zamejskih Slovencev, to je oblikovanje družbe, ki terja, če se želi naprej razvijati in oblikovati nove oblike specializacije v nadaljnjem razvijanju enotnega koncepta enotnega kulturnega prostora. Koncept enotnega kulturnega prostora je prinesel še posebno pozitivne rezultate pri mladi generaciji zamejskih Slovencev v Italiji in Avstriji, to je tisti generaciji, ki je za razliko od starejših generacij, ki so živele pretežno na podeželju, nekmečka. Prav v starostni grupi od 20-40 let imamo zastopano na vsakem območju, kjer prebivajo zamejski Slovenci skoraj tako strukturo urbane družbe, kot jo imajo večinski narodi. Njihova aktivnost na področju različnih zvrsti kulture in fizične kulture, pa tudi raziskovalnega dela je na podeželju pri Slovencih celo intenzivnejša, kot pri večinskih narodih. Zelo pomembno je tudi to, da se Slovenci uveljavljajo tudi v izobraževalnih ustanovah, kot na primer na Koroškem, kjer je narastlo število učiteljev slovenske narodnosti od nekaj deset, na preko 200 v dobrih dveh desetletjih. Prav delavcem na področju izobraževanja je bila nudena maksimalna pomoč s strani države matičnega naroda, kar se je bogato obrestovalo tudi na drugih področjih družbenega življenja. Rezultati raziskav na Doberdobo, Beneški Sloveniji in drugi podatki za Koroško pa kažejo, da je na novo doraščajoča mladina, ki zaključuje izobraževanje socialno ogrožena, saj se ji ne kažejo izgledi za njeno zaposlitev. Ker je socialno ogrožena celotna najmlajša generacija zamejskih Slovencev pa to pomeni novo oviro nadaljnemu utrjevanju urbane družbe zamejskih Slovencev, to pa seveda tudi ogroža položaj zamejskih Slovencev.

Pri konceptu razvijanja enotnega kulturnega prostora bo potrebno napesti vse sile pri dajanju pomoči zlasti pri usmerjanju v takšno izobraževanje ob rednem šolanju ali dodatnem izobraževanju v samem zamejstvu ali v SR Sloveniji, ki bo prilagojeno novim potrebam po delovnih mestih. Pri razvijanju mešanih podjetij v zamejstvu, pa tudi podjetij samih zamejcev bo potrebno pri izbiri novih lokacij in dejavnosti upoštevati lokacijo razpoložljive delovne sile in izobrazbeno strukturo le-te.

POKLICNA STRUKTURA STARŠEV DIJAKOV ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU V ŠOLSLEM LETU 1982/1983
(PO POLITIČNIH OKRAJH IN OBČINAH)

POLITIČNI OKRAJ	delavec		obrtnik trgovec gostil.		upokoj. rentnik gospod.		uslužb. strok. delavec		izo- breženec		ostalo (brez starš.)		Sku- paj		Zaposl. oba starša		samo- hranil- ka		pol- kmetje			
-Občina	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%	kast	%		
Deželno glavno mesto CELOVEC			5	11,6	3	7,0	1	2,3	14	32,6	20	46,5	-	43	100%	22	51,2	4	9,3			
mesto BELJAK			1	100										1	100	1	100	-				
P.o.ŠMOHOR-HERNAGOR Šmohor-Hernagor										5	100		5	100	-							
P.o.CELOVEC-DEŽELA Klagenfurt-Land	21	15,7	54	40,3	12	9,0	8	6,0	24	17,9	14	10,4	1	0,7	134	100	18	13,4	3	2,2	9	6,7
Žrelec-Ebental	6	37,5	2	12,5	-		1	6,2	4	25	3	18,8	-	16	100	2	12,5	-				
Bistrica v Rožu- Feistritzer i.R.t.	3	18,8	3	18,8	1	6,2	1	6,2	4	25	4	25	-	16	100	-		-		1	6,2	
Borovlje-Ferlach	1	5,5	9	50	1	5,5	-		5	28	1	5,5	1	5,5	18	100	2	11,1	1	5,5	2	11,1
Hodiše-Keutschach	1	50,0	-		1	50,0	-		-		-		-	2	100	-		-				
Kotnara vas- Kötmannsdorf	2	11,1	5	27,8	2	11,1	1	5,5	5	27,8	3	16,7	-	18	100	7	38,9	-				
Bilčovs-Ludmannsdorf	5	17,2	15	51,6	5	17,2	2	7,0	2	7,0	-		-	29	100	7	24,1	-		3	10,3	
Štalenska gora- Magdalensberg	-		1	100	-		-		-		-		-	1	100	-		-				
Žihpolje-Maria Rain	-		-		1	33,3	-		-		2	66,7	-	3	100	-		-				
Škofiče-Schiefling	1	25,0	1	25,0	-		1	25,0	-		1	25,0	-	4	100	-		1	25			
Sele - Zell	2	7,4	18	66,7	1	3,7	2	7,4	4	14,8	-		-	27	100	-		1	3,7	2	7,4	
P.o.BELJAK-DEŽELA Villachland	26	28	23	24,7	16	17,2	4	4,3	15	16,1	9	9,7	-	93	100	18	19,4	5	5,4	3	3,2	
Podklošter-Arnoldstein	-		1	25,0	3	75,0	-		-		-		-	4	100	3	75	-				
Bekštanj-Finkenstein	11	39,3	5	17,9	3	10,7	1	3,5	5	17,9	3	10,7	-	28	100	7	25	1	3,5	1	3,5	
Straja vas-Hohenthurn	-		4	66,6	-		-		1	16,7	1	16,7	-	6	100	4	66,6	-		2	33,3	
Rožek - Rosegg	6	66,7	2	22,2	-		-		1	11,1	-		-	9	100	-		-				
St.Jakob v Rožu -St.Jakob in Rosental	5	14,7	8	23,5	10	29,4	2	5,9	7	20,6	2	5,9	-	34	100	1	2,9	3	8,8			

POLITIČNI OKRAJ - Občina	kmet	%	dela-vec		obrtnik		upokoj.		uslužb.		izo-		ostale		Zaposl. oba starša	samo-		pol-				
			vec	%	trgovec	gostil.	rentnik	gospod.	strok.	delavec	brašeneec	(brez starš.)	okraj	%		hrenalika	%	kmetje	%			
Vrba-Velden	4	40	3	30	-	-	1	10	1	10	1	10	-	-	1	10	1	10	-	-		
Vernberk-Wernberg										2	100	-	-	2	100	2	100	-	-			
P.o. VELIKOVEC- Völkermarkt	45	19,6	77	33,5	27	11,7	25	10,9	38	16,5	18	7,8	-	-	230	100	45	19,6	8	3,5	8	3,5
Fliberk-Gleiburg	11	14,5	24	31,6	9	11,8	14	18,4	10	13,2	8	10,5	-	-	76	100	18	23,7	4	5,3	2	2,6
Dobria vas- Eberndorf	3	15	5	25	2	10	-	-	8	40	2	10	-	-	20	100	6	30	-	-	-	-
Železna Kapla-Bela Eisenkappel-Vellach	7	15,9	23	52,3	-	-	2	4,5	7	15,9	5	11,4	-	-	44	100	8	18,2	3	6,8	4	9,1
Galicija-Gallizien	1	20	3	60	1	20	-	-	-	-	-	-	-	-	5	100	-	-	-	-	2	40
Globasnica- Globasnitz	6	27,3	8	36,3	2	9,1	4	18,2	2	9,1	-	-	-	-	22	100	4	18,2	-	-	-	-
Grebinj-Griffen	1	100													1	100						
Suba-Neuhaus	-	-	4	100											4	100						
Ruda-Ruden	4	66,7									2	33,3			6	100						
Škocijan- St. Kanzian	7	24,1	6	20,7	8	27,6	3	10,3	4	13,8	1	3,5	-	-	29	100	4	13,8	1	3,5		
Žitara vas- Sittendorf	1	11,1	1	11,1	5	55,6	2	22,2							9	100	2	22,2				
Velikovec- Völkermarkt	4	28,6	3	21,4	-	-	-	-	7	50	-	-	-	-	14	100						
Izven dvojezičnega osealja			2	33,3					4	66,7					6	100						
Knittelfeld			1	100											1	100						
Radenthein			1	100											1	100						
Wien									3	100					3	100						
Spittal an der Drau									1	100					1	100						
SKUPAJ	93	18,2	161	31,6	58	11,4	38	7,5	95	18,6	64	12,5	1	0,2	510	100	104	20,4	36	7,1	39	7,6

DIJAKI ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU V ŠOLSLEM LETU 1982/1983 PO KRAJU BIVANJA MED ŠOLANJEM
(PO POLITIČNIH OKRAJH IN OBČINAH)

POLITIČNI OKRAJ - občina	stanujejo doma	%	se vozi- jo	%	stanujejo v dij.domu	%	stanujejo privatno	%	Skupaj	%
Deželno glavno mesto CELOVEC	41	95,4	1	2,3	1	2,3	-	-	43	100 %
mesto BELJAK	-	-	-	-	1	100	-	-	1	100 %
P.o.ŠNOKOR-HERMAGOR Šnoker-Hermagor	-	-	-	-	3	100	-	-	3	100 %
P.o.CELOVEC-DEŽELA Klagenfurt-Land	-	-	92	68,6	40	19,9	2	1,5	134	100 %
Žrelec-Ebental	-	-	12	75	4	25	-	-	16	100 %
Bistrica v R.- Beistrize i.R.t.	-	-	16	100	-	-	-	-	16	100 %
Borovlje-Ferlach	-	-	9	50	8	44,5	1	5,5	18	100 %
Hodiše-Keutschach	-	-	2	100	-	-	-	-	2	100 %
Kotnara vas-Köttmendorf	-	-	18	100	-	-	-	-	18	100 %
Bilčove-Ludmannsdorf	-	-	29	100	-	-	-	-	29	100 %
Štalenska gora-Magdalensberg	-	-	1	100	-	-	-	-	1	100 %
Žihpolje-Maria Rain	-	-	2	66,7	1	33,3	-	-	3	100 %
Škofiče-Schiffling	-	-	2	50	2	50	-	-	4	100 %
Sele - Zell	-	-	1	3,7	25	92,6	1	3,7	27	100 %
P.o.BELJAK-DEŽELA Villach - Land	-	-	22	23,7	71	76,3	-	-	93	100 %
Podklošter-Arnoldstein	-	-	-	-	4	100	-	-	4	100 %
Bekštanj-Finkenstain	-	-	1	3,5	27	96,5	-	-	28	100 %
Straja vas-Hohenthurn	-	-	-	-	6	100	-	-	6	100 %
Rožek - Rosegg	-	-	2	22,2	7	77,8	-	-	9	100 %
Št.Jakob v Rožu- St.Jahob in Rosental	-	-	8	23,5	26	76,5	-	-	34	100 %
Vrba-Velden	-	-	9	90	1	10	-	-	10	100 %
Vernberg-Wernberg	-	-	2	100	-	-	-	-	2	100 %

POLITIČNI OKRAJ

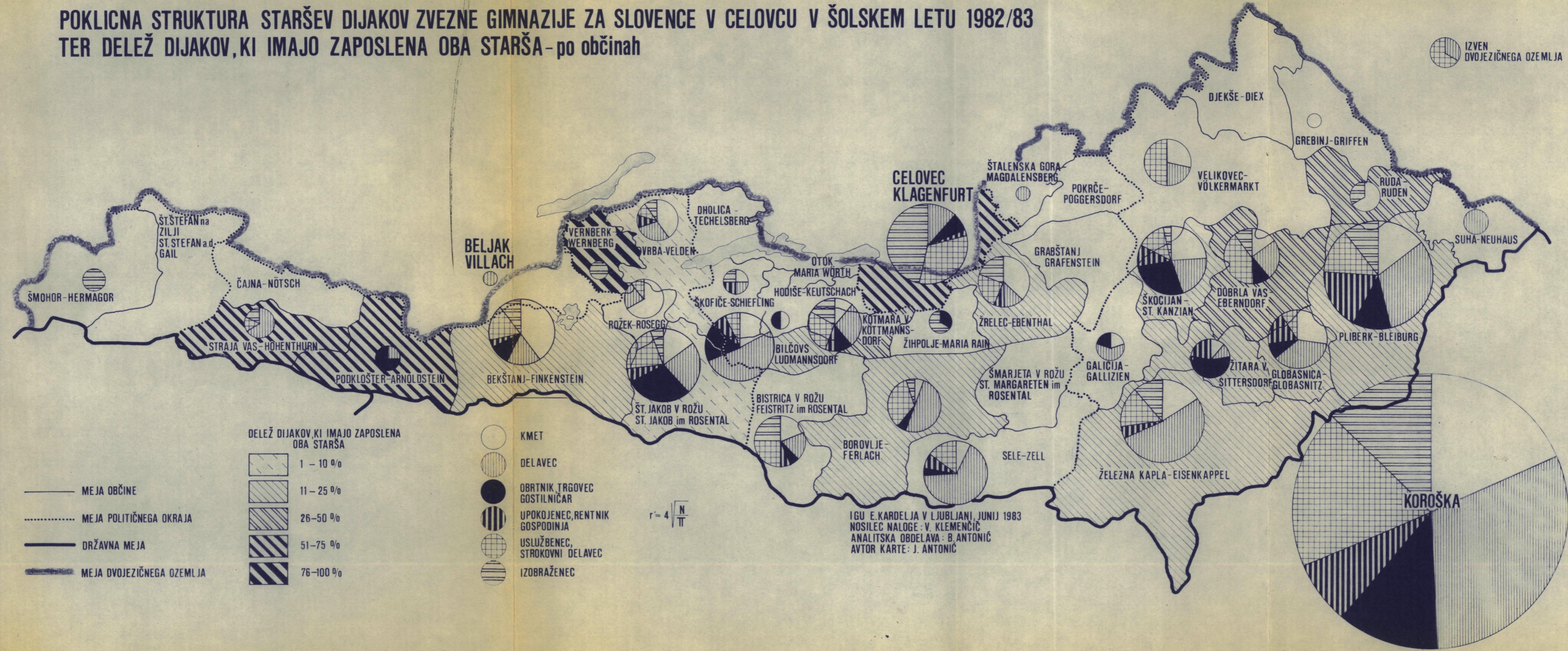
- občina

	stanujejo doma	%	se vo- zijo	%	stanujejo v dij.domu	%	stanujejo privatno	%	Skupaj	%
P.o. VELIKOVEC										
Völkemarkt	-		88	38,3	138	60	4	1,7	230	100 %
Pliberk-Bleiburg	-		60	79	14	18,4	2	2,6	76	100 %
Dobrla vas-Eberndorf	-		8	40	11	55	1	5	20	100 %
Železna Kapla - Bela										
Eisenkappel-Vellach	-		3	6,8	40	90,9	1	2,3	44	100 %
Galicija-Gallizien	-		2	40	3	60	-		5	100 %
Globasnica-Globasnitz	-		2	9,1	20	90,9	-		22	100 %
Grebinj-Griffen	-		-		1	100	-		1	100 %
Suha - Neuhaus	-		2	50	2	50	-		4	100 %
Ruda - Ruden	-		2	33,3	4	66,7	-		6	100 %
Škocijan-St. Kanzian	-		2	6,9	27	93,1	-		29	100 %
Žitara vas-Sittersdorf	-		1	11,1	8	88,9	-		9	100 %
Velikovec - Völhermarht	-		6	42,9	8	57,1	-		14	100 %
Izven dvojezičnega osealja										
Knittelfeld	-		-		1	100	-		1	100 %
Radenthein	-		1	100	-		-		1	100 %
Wien	-		-		3	100	-		3	100 %
Spittal an der Drau	-		-		1	100	-		1	100 %
SKUPAJ	41	8	204	40	259	50,8	6	1,2	510	100 %

POKLICNA STRUKTURA STARŠEV DIJAKOV ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU V ŠOLSLEM LETU 1982/83 TER DELEŽ DIJAKOV, KI IMAJO ZAPOSLENA OBA STARŠA - po občinah

IZVEN
OVOJEZIČNEGA OZEMLJA

KRAJI STALNEGA BIVANJA DIJAKOV ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V ŠOLSLEM LETU 1982/83

- 1 DIJAK
- 5 DIJAKOV
- 10 DIJAKOV